

Informatīvais ziņojums par
Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādņu īstenošanu 2015.–2018. gadā

Rīga, 2019

Satura rādītājs

Ievads	3
Pamatnostādņu īstenošana 2015.–2018. gadā	3
1. Meža un meža zemes efektīva un ilgtspējīga apsaimniekošana	4
2. Meža apsaimniekošanas riska mazināšana	5
3. Meža nozares konkurētspējas attīstība	6
4. Jaunu koksnes produktu un uzņēmumu attīstība	6
5. Meža nozares zinātnes attīstība	6
6. Meža nozares izglītības attīstība	7
7. Sabiedrības un meža īpašnieku informēšana un izglītošana	7
Kopsavilkums	8
1. pielikums	
2. pielikums	

Ievads

2015. gada 5. oktobrī ar Ministru kabineta rīkojumu Nr. 611 tika apstiprinātas Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādnes 2015.–2020. gadam (turpmāk – Pamatnostādnes). Rīkojuma 4.1. apakšpunkts paredz, ka ZM sagatavo un noteiktā kārtībā MK iesniedz informatīvo ziņojumu par Pamatnostādņu īstenošanu 2015.–2017. gadā (turpmāk – ziņojums).

Pamatnostādnes tika izstrādātas, lai veicinātu meža nozares attīstību un racionāli izmantotu meža un meža nozares potenciālu *Latvija 2030* un Nacionālajā attīstības plānā 2020 izvirzīto mērķu sasniegšanai.

Pamatnostādnēs izvirzīti trīs meža nozares attīstības politikas mērķi.

1. mērķis: Latvijas mežu apsaimniekošana ir ilgtspējīga un starptautiski atzīta.
2. mērķis: Latvijas meža nozares produkcija ir konkurētspējīga, ar augstu pievienoto vērtību un atbilst klienta vajadzībām.
3. mērķis: meža un saistīto nozaru attīstībai atbilstošs izglītības un zinātniskais potenciāls un cilvēkresursu prasmju līmenis.

Ziņojums sagatavots, vērtējot katra mērķu sasniegšanu un īsi raksturojot meža nozares situāciju, ka arī norādot sasniegto atbilstoši Pamatnostādņu 7.1. tabulā¹ “MSNP 2020 mērķi, rīcības virzieni, politikas un darbības rezultāti un to rezultatīvie rādītāji” iekļauto rādītāju plānotajām vērtībām 2018. gadā. Kopsavilkums ar sasniegtajām rezultatīvo rādītāju vērtībām dots 1. pielikumā. Aktualizētie meža nozares attīstības novērtējuma rādītāji apkopoti 2. pielikumā.

Pamatnostādņu īstenošana 2015.–2018. gadā

Lai novērtētu meža nozares attīstības politikas mērķu sasniegšanu, pamatnostādnēs atbilstoši tiem noteikti rīcības virzieni un politikas rezultāti, kurus raksturo rezultatīvo rādītāju kopums. Pamatnostādnēs noteiktas rezultatīvo rādītāju, kā arī darbības rezultātu sasniedzamās vērtības 2018. gadā. Analizējot rādītāju tendences un atbilstību noteiktajām vērtībām, iespējams gūt priekšstatu par meža nozares attīstības politikas instrumentu efektivitāti un sasniegtajiem rezultātiem.

Ziņojums strukturēts atbilstoši Pamatnostādnēs noteiktajiem rīcības virzieniem meža nozares attīstības politikas mērķu sasniegšanai, sniedzot ieskatu par politikas rezultātu tendencēm 2015.–2018. gada periodā.

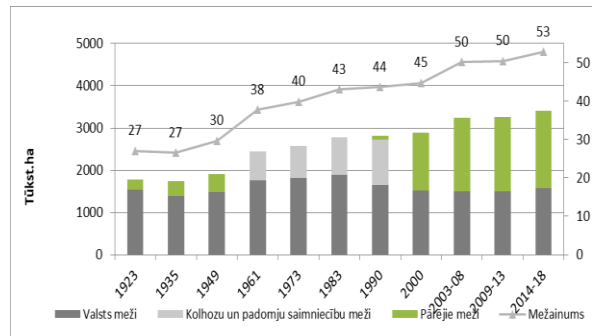
¹Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādnes 2015.–2020. gadam <http://polsis.mk.gov.lv/documents/5331>

1. Meža un meža zemes efektīva un ilgtspējīga apsaimniekošana

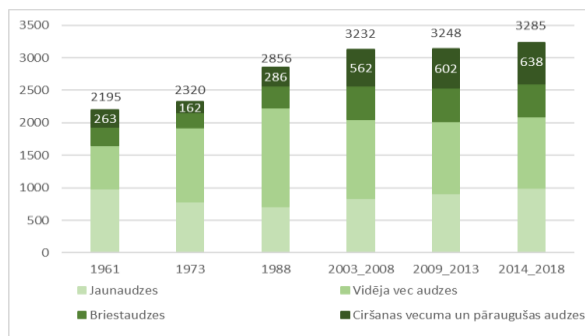
Pēc Nacionālā meža monitoringa (NMM), datiem mežs klāj 3285 tūkstošus hektārus. Mežainuma dinamika pēdējo 100 gadu laikā atspoguļota 1. attēlā: meža platība Latvijā salīdzinājumā ar pagājušā gadsimta pirmo pusi ir dubultojusies, un šāda tendence saglabājusies arī pēdējā desmitgadē.

Koksnes ieguvei bez saimnieciskās darbības ierobežojumiem 2018. gadā bija pieejami 3078,4 tūkstoši ha meža, bet 2015. gadā – 3052 tūkstoši ha. Turpinās arī kopējās koksnes krājas mežā pieauguma tendence, 2014.–2018. gadā sasniedzot 679 milj. m³. Minētās tendences liecina par meža resursa stabilu pieejamību Latvijā un pozitīvu tā perspektīvu nākotnē.

Mežainuma un krājas pieauguma palielināšanās stabili un pozitīvi ietekmē CO₂ piesaisti un oglekļa uzkrāšanos meža ekosistēmā. Meža apsaimniekošana un meža produktu izmantošana dod būtisku ieguldījumu Latvijas kopējās klimata politikas īstenošanā. Pārdomāti apsaimniekojot mežu, iespējams optimizēt meža CO₂ piesaistes potenciālu, oglekļa uzkrājumu meža ekosistēmā, kā arī uzlabot mežaudžu pielāgošanos sagaidāmo klimata pārmaiņu radītajiem riska faktoriem. Sekmīgi ir īstenota meža vērtības palielināšana, tostarp uzlabojot CO₂ piesaisti mežaudzēs. Izkopto jaunaudžu platība privātajos mežos vairākas reizes pārsniedz līdz 2018. gadam plānoto, arī neproduktīvo mežaudžu platību samazinājums gan privātajos, gan valsts mežos vairākkārt pārsniedz plānoto. Tomēr meža ekosistēmas CO₂ piesaistes potenciāls vēl nav pilnībā izmantots, saglabājoties pieaugušo un pāraugušo mežaudžu īpatsvara pieaugumam (2. attēls), samazinās CO₂ piesaistes intensitāte mežaudzēs, sevišķi to potenciāls nākotnē.

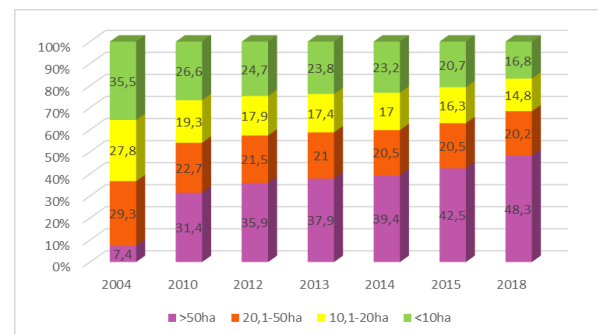

1. attēls. Meža, meža īpašumu formu un mežainuma dinamika 1923.–2018. gadā (datu avots: ZM, VMD, NMM)

2. attēls. Mežaudžu vecuma struktūras (jaunaudzes, vidēja vecuma, briestaudzes un ciršanas vecumu sasniegušās un pāraugušās audzes) dinamika, ha (datu avots: ZM, VMD, NMM)

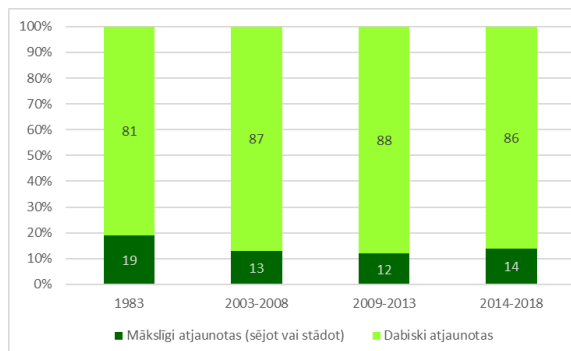
meža īpašumu konsolidācijas process, joprojām ir daudz īpašumu, kas mazāki par 20 ha, – 31,6%. Privāto, īpaši mazo, īpašumu mežu apsaimniekošanas veicināšanai, jāizmanto mežu kooperatīvas apsaimniekošanas iespēja. Latvijā sekmīgi darbojas trīs mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvas sabiedrības, to biedriem piederošā

3. attēls. Privāto meža īpašnieku struktūras dinamika, (Avots: LVMI „Silava” pētījums)

kopējā meža platība sasniegusi 12,9 tūkst. ha, kas gan ievērojami atpaliek no Pamatnostādnēs plānotajiem 50 tūkst. ha.

Meža bioloģiskajai daudzveidībai ir liela nozīme meža produktivitātes, atjaunošanās un dzīvotspējas saglabāšanā un attīstībā. Pamatnostādnēs minēta arī problēma, kura kavē meža un saistīto nozaru attīstības politikas mērķu sasniegšanu, proti, vienotas sistēmas trūkums bioloģiskās daudzveidības novērtēšanā un sistemātiska meža bioloģiskās daudzveidības monitoringa neīstenošana, tāpēc netiek iegūta un uzturēta zinātniski pamatota informācija par bioloģisko daudzveidību saimnieciskajos mežos (mežos, kuru apsaimniekošanas galvenais mērķis ir meža īpašnieka ekonomisko interešu īstenošana). 2016. gada sezonā tika uzsākta ES nozīmes aizsargājamo biotopu izplatības un kvalitātes apzināšana – kartēšana. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija informatīvo ziņojumu par kartēšanas rezultātiem un to tālāku pielietojumu iesniegs Ministru kabinetā līdz 2019. gada 31.decembrim², ietverot informāciju arī par ES nozīmes īpaši aizsargājamo meža un ar mežu saistīto biotopu izplatību un kvalitāti valstī. 2019. gada sezonā uzsākta arī meža bioloģiskās daudzveidības novērtēšana nacionālajā meža monitoringā, ar to iedibinot jaunu meža bioloģiskās daudzveidības novērtēšanas sistēmu. Pamatnostādnēs meža bioloģiskā daudzveidība raksturota, pamatojoties uz Ministru kabineta 2013. gada 7. maija noteikumiem Nr. 248 “Meža ilgtspējīgas apsaimniekošanas novērtēšanas kārtība³”, ievērojot kritēriju “Meža ekosistēmas bioloģiskās daudzveidības uzturēšana, aizsardzība un atbilstoša uzlabošana” un indikatoru vērtības, kā arī Paneiropas meža ilgtspējīgas apsaimniekošanas kritērijus un indikatorus⁴. Indikatoru vērtības 2018. gadā kopumā saglabājušās stabilas: koku sugu skaits Latvijas mežaudzēs nav mainījies, un mežaudžu sadalījuma dinamikā pēc atjaunošanas veida dominē dabiski atjaunotas

4. attēls. Dabiski un mākslīgi atjaunoto mežaudžu īpatsvars, % (datu avots: ZM, NMM)

mežaudzes (4. attēls), nav mainījušies arī Latvijas mežaudžu dabiskuma rādītāji – cilvēka neskarts mežs, introducētu koku sugu mežaudzes, pēdējā piecgadē palielinājusies plantāciju mežu platība, kaut gan pēdējā piecgadē samazinājies atmirušās koksnes apjoms mežā, tas joprojām ir liels – 19,6 m³/ha, ievērojami vairāk nekā vidēji Eiropā⁵. Indikatoru vērtību tendences liecina par bioloģiskās daudzveidības stabilitāti mežā.

2. Meža apsaimniekošanas riska mazināšana

Mežaudžu noturību un pielāgošanās spēju uzlabo pareiza un savlaicīga audžu kopšana. Jaunaudžu kopšanas apjoms pēdējā desmitgadē ir palielinājies un stabilizējies gan valsts, gan privātajos mežos, sasniedzot 60–70 tūks. ha gadā⁶. Sekmīgi ir īstenoti preventīvie pasākumi meža apsaimniekošanas riska mazināšanā – nodrošināta meža ugunsdrošības uzraudzība, rekonstruēti un uzbūvēti 17 ugunsnovērošanas torņi, 2019. gada beigās plānots uzsākt attālinātas novērošanas sistēmas punktu izveidi, īstenots meža kaitēkļu un slimību monitorings. Līdz ar mērķtiecīgu meža apsaimniekošanu pakāpeniski ir samazinājies mežaudžu dabiskais atmirums, kas 2018. gadā bija 1,8 m³/ha.

² Ministru kabineta 2015. gada 3. novembra protokollēmuma Nr. 57 59§ 5.punkts <https://likumi.lv/doc.php?id=277659>

³ <https://likumi.lv/doc.php?id=256891>

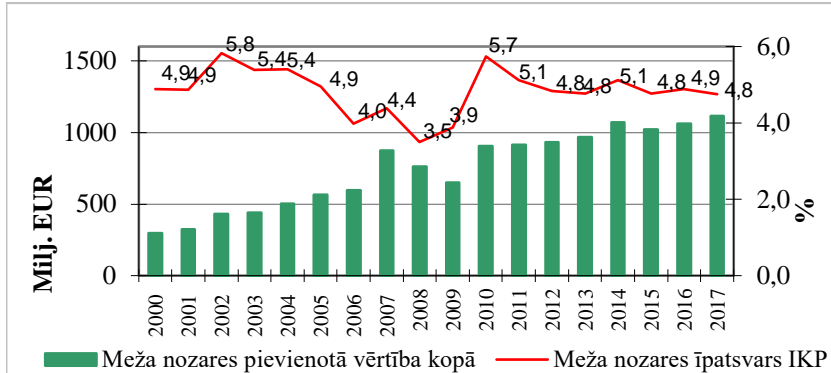
⁴ <https://foresteurope.org/themes/?sfm=/themes/forest-europe-expert-groups/>

⁵ State of Europe's Forests 2015, p. 147. <https://www.foresteurope.org/docs/fullsoef2015.pdf>

⁶ https://www.zm.gov.lv/public/files/CMS_Static_Page_Doc/00/00/00/79/15/jaunaudzukupšana2009_2018.jpg

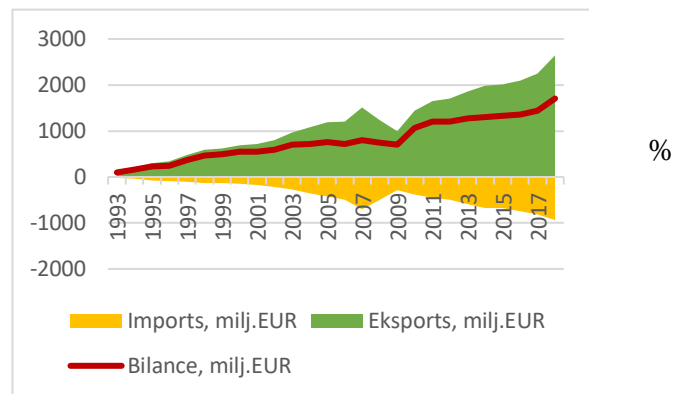
3. Meža nozares konkurētspējas attīstība

Meža nozare Latvijā tradicionāli ir viena no nozīmīgākajām tautsaimniecības nozarēm. Meža nozares īpatsvars iekšzemes kopproduktā 2017. gadā veidoja 4,8 % procentus. Šis radītājs pēdējos trijos gados ir stabils. Ievērojami ir palielinājusies meža nozares produkcijas pievienotā vērtība, 2017. gadā sasniedzot 1116 milj. eiro (5. attēls).

5. attēls. Meža nozares pievienotā vērtība un tās īpatsvars IKP (faktiskajās cenās) (datu avots: CSP)

2018. gadā kopējā eksporta vērtība sasniedza 2,64 miljardus eiro⁷. Aizvien palielinās arī apstrādātās koksnes produkcijas īpatsvars meža nozares eksportā. 2017. gadā eksportēts par 14,4 vairāk apstrādātās koksnes produkcijas nekā 2016. gadā.

6. attēls. Meža nozares importa un eksporta bilances dinamika, eiro (datu avots: ZM, CSP)

4. Jaunu koksnes produktu un uzņēmumu attīstība

Īstenota virkne pasākumu, lai veicinātu jaunu produktu vai uzņēmumu attīstību. Periodā no 2015. līdz 2017. gadam atbalstu kompetenču un tehnoloģiju pārnesi saņēmuši 12 uzņēmumi. Koksnes Ķīmijas institūts organizējis vairāk nekā 20 semināru par meža koksnes un nekoksnes vērtībām uzņēmējiem, kas strādā ķīmijas un kosmētikas nozarē. Tiesa, kopumā gan nav izdevies samazināt apaļo kokmateriālu un kokapstrādes blakusproduktu eksporta īpatsvaru atbilstoši plānotajam. Iemesls tam galvenokārt ir ievērojamais papīrmalkas cenu kāpums Ziemeļvalstīs kopš 2015. gada.

5. Meža nozares zinātnes attīstība

Lai sekmētu meža nozares izaugsmi, padarot to par konkurētspējīgāko un dinamiskāko uz zināšanām balstīto nozari Latvijā, būtiska ir meža nozares zinātniskajās iestādēs radīto zināšanu starptautiskā konkurētspēja. Pēdējos gados šīm iestādēm ir izdevies ievērojami uzlabot savu atpazīstamību: zinātnisko publikāciju skaits palielinājies vairāk nekā divas reizes, kā arī ievērojami aktivizējusies dalība starptautiskos projektos un programmās.

⁷ Eksports un imports 2018. gads. <https://www.zm.gov.lv/mezi/statiskas-lapas/nozares-informacija/areja-tirdznieciba?nid=1085#jump>

Pamatnostādnēs starp Latvijas meža un meža produktu zinātnes un pētniecības attīstību kavējošiem faktoriem minēti pētniecības, augstākās izglītības un ražošanas nepietiekamā sadarbība un nepietiekamais piedāvājums, no vienas puses, un nozares komersantu interese un iespējas pētījumu finansēšanā un rezultātu izmantošanā, no otras puses. Arī šajā jomā panākts ievērojams progress – meža nozares pētījumiem piesaistītais privātais finansējums sasniedzis 8,86 milj. eiro pretstatā plānotajiem 5,9 milj. eiro.

6. Meža nozares izglītības attīstība

Kā atzinuši meža nozares speciālisti, nozares tālākai attīstībai jābūt vērstai uz maksimāli lielākas pievienotās vērtības radīšanu, modernāko tehnoloģiju izmantošanu un jaunu produktu un noieta tirgu apgūšanu, tāpēc arvien akūtāka ir nepieciešamība pēc kvalificēta darbaspēka. Meža nozares eksperti aktīvi ir iesaistījušies profesionālās izglītības pilnveidē – ir izveidota un sekmīgi darbojas Kokrūpniecības nozares ekspertu padome⁸, kas aptver mežsaimniecības un kokapstrādes nozari. 2018. gadā tika apstiprināta Kokrūpniecības (mežsaimniecības, kokapstrādes) nozares kvalifikāciju struktūra⁹ un tajā iekļauto profesiju karte¹⁰, ka arī pilnveidoti profesiju standarti.

Augstāko izglītību meža nozarē iespējams apgūt Latvijas Lauksaimniecības universitātes Meža fakultātē. Lai stiprinātu studiju kvalitāti un nodrošinātu meža un kokrūpniecības nozares uzņēmumus ar zinošiem speciālistiem, kā arī fakultātes darbā vairāk iesaistītu uzņēmumu pārstāvjus, 2017. gadā tika izveidots Padomnieku konvents. Pēdējos gados palielinājies studētgrībētāju skaits mežsaimniecības un kokapstrādes programmās, konkursā piedaloties vidēji 3,35 pretendentiem uz vienu budžeta vietu.

7. Sabiedrības un meža īpašnieku informēšana un izglītošana

Ir ieguldīti ievērojami resursi, lai uzlabotu sabiedrības izpratni un zināšanas par meža nozari un tās potenciālu Latvijas tautsaimniecības attīstības un ilgtspējīga dzīvesveida nodrošināšanā. Jau septīto gadu iespējams apmeklēt bezmaksas meža nozares izstādi “Iepazīsties – Koks!”. Tās mērķis ir ļaut ikvienam interesentam iepazīt Latvijas meža nozari, uzzināt, kā Latvijā tiek audzēts mežs un kāpēc meža platības pie mums nesamazinās, kā arī to, ka arī mūsdienās koks spēj konkurēt ar moderniem materiāliem visdažādākajās jomās – būvniecībā, autoražošanā, kuģubūvē, aviācijas industrijā un citās nozarēs. 2019. gada pavasarī, izmantojot tradicionālo latviešu viensētu apbūvi, Tērvetes dabas parkā tika izveidota ekspozīcija “Viedais koks”. Tās pamatā ir stilizēta guļbūve ar dedzināta koka apdari. Skatītāju acu priekšā tā atveras, atklājot četras mūsdienīgas koka konstrukcijas. Ekspozīcija demonstrē koka kā ekoloģiska un videi draudzīga būvmateriāla priekšrocības. Ik gadus tiek atjaunota un publicēta informācija par meža nozari¹¹, veicināti Meža dienu pasākumi Latvijas pagastos un novados, kā arī īstenoti citi pasākumi meža nozares un mežsaimniecības izzināšanas atbalstam. Pakāpeniski uzlabojas sabiedrības viedoklis un izpratne par ilgtspējīgu meža apsaimniekošanu: 2018. gadā notikušajā sabiedrības aptaujā mežsaimniecības reputācijas indekss palielinājies par 19,78 punktiem.

Meža īpašniekiem ir iespēja paplašināt zināšanas jau tradicionālajā ikgadējā meža nozares konferencē, kurā Zemkopības ministrija un saistītās institūcijas informē par aktualitātēm un norisēm meža apsaimniekošanā. Ar Lauku attīstības programmas 2017–2020 atbalstu LLKC Meža konsultāciju pakalpojumu centrs un mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvas sabiedrības piedāvā bezmaksas konsultācijas meža īpašniekiem, kā arī apmācību

⁸ http://www.lddk.lv/wp-content/uploads/2017/05/kokrupniecibas_nepnolikums_12_04_2017.pdf

⁹ https://visc.gov.lv/profizglitiba/dokumenti/nozkval/NKS_kokrupnieciba.pdf

¹⁰ https://visc.gov.lv/profizglitiba/dokumenti/nozkval/NKSK_kokrupnieciba.pdf

¹¹ <https://www.zm.gov.lv/mezi/statiskas-lapas/nozares-informacija/publikacijas/buklets-meza-nozare-skaitlos-un-faktos-?nid=1106#jump>

meža īpašniekiem un citiem interesentiem par meža apsaimniekošanu un ar to saistītajiem jautājumiem. Meža konsultāciju pakalpojumu centrs regulāri organizē arī seminārus meža īpašniekiem un interesentiem. Izglītojošus pasākumus saviem biedriem piedāvā arī Latvijas Meža īpašnieku biedrība. Minētie pasākumi uzlabo privāto meža īpašnieku zināšanas un aktivitāti sava meža atbildīgai apsaimniekošanai. Privāto mežu apsaimniekošanas un meža īpašumu konsolidācijas un kooperācijas procesa monitoringa rezultāti rāda, ka neinventarizēto mežu platībai ir tendence samazināties¹², un tas liecina par apsaimniekoto privāto mežu īpatsvara pieaugumu.

Kopsavilkums

Ziņojumā sniegts pārskats par Pamatnostādņu īstenošanu laikā no 2015. līdz 2018. gadam. Kopumā meža nozares attīstība bijusi veiksmīga, un to apliecina nozari raksturojošo rādītāju tendences – stabila meža resursu pieejamība: meža platība ir nedaudz palielinājusies, kāpumu pieredzējis meža nozares apstrādātās produkcijas eksports, meža nozares zinātniskās institūcijas kļuvušas konkurētspējīgākas un labāk pazīstamas.

Meža nozares attīstības veicināšanai izvēlētie pasākumi un piesaistītais privātais, kā arī Eiropas Savienības fondu un valsts budžeta finansējums ir tuvinājis meža nozari Pamatnostādnēs iezīmētajam “optimistiskajam” attīstības scenārijam (2020. gadā sasniegt pievienotās vērtības pieaugumu saražotajai produkcijai un darba vietu palielināšanos ~ 10 % apjomā): no 2015. gada nozares pievienotā vērtība saražotajai produkcijai ir palielinājusies un darbavietu skaita samazināšanās tendence ir apstājusies, 2017. gadā bija vērojams par palielinājums salīdzinājumā ar 2016. gadu¹³.

Kopsavilkums par Pamatnostādnēs meža nozares attīstības mērķu sasniegšanai noteikto rīcības virzienu galveno pasākumu un darbību rezultatīvajiem rādītājiem pievienots 1. pielikumā.

Zemkopības ministrs

K. Gerhards

Silamiķele 67027635
Ilze.Silamikele@zm.gov.lv

---

¹² https://www.zm.gov.lv/public/ck/files/MAF2018priv_MI.pdf

¹³ https://www.zm.gov.lv/public/ck/files/skaitlifakti_LV_19.pdf